

Προσέγγιση των αποφθεγμάτων του Αριστοτέλη από τον καλλιτέχνη

1. Πολίτης δ' ἀπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς.

Το κριτήριο που περισσότερο ορίζει έναν πολίτη είναι το ότι αυτός ο ίδιος άμεσα κρίνει και άρχει (σε πράγματα της πόλης) κι έτσι αποτελεί ζωτικό μέρος της πόλης, πραγματώνει την πόλη.

2. Φύσει μὲν ἔστιν ἄνθρωπος ζῶον πολιτικόν.

Ο άνθρωπος από την φύση του είναι έμβιο όν σε κοινωνία. Δεν νοείται ένας φυσιολογικός άνθρωπος απομονωμένος, χωρίς κοινωνία.

3. Οὐ γὰρ ὁ δικαστῆς, οὐδ' ὁ βουλευτῆς, οὐδ' ὁ ἐκκλησιαστῆς ἄρχων ἔστί, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον, ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.

Στην πόλη δεν είναι τα άτομα που άρχουν, αλλά οι τρόποι με τους οποίους αυτή υπάρχει ως τέτοια. Έτσι τα άτομα άρχουν μόνο με τον τρόπο του πολίτη (που είναι καθωρισμένος) σε διάφορες θέσεις

4. Πάντα γὰρ φύσει ἔχει τι θεῖον.

Όλα τα πράγματα από τη φύση τους, εξ αρχής, έχουν κάτι θεϊκό μέσα τους. Επομένως αυτά δεν υπάχουν με τρόπο τυχαίο. Πολύ περισσότερο αυτά ενέχουν τον ίδιο (το δικό του καθένα) σκοπό (εντελέχεια).

5. Ὡσπερ σῶμα στερηθὲν ψυχῆς πῖπτει, οὕτω καὶ πόλις, μὴ ὄντων νόμων, καταλύεται.

Ο άνθρωπος είναι ψυχοσωματική ενότητα. Η ψυχή καθορίζει την λειτουργία του σώματος. Χωρίς αυτήν το σώμα δεν μπορεί να επιβιώσει. Έτσι και στην πόλι πρέπει να υπάρχουν νόμοι, που καθορίζουν την λειτουργία της και αν δεν υπάρχουν, τότε αυτή καταλύεται. Οι νόμοι είναι η «ψυχή» της πόλεως.

6. Ἀδύνατον τὸν μηδὲν πράττοντα πράττειν εὖ.

Ως αρχή, δεν είναι δυνατόν η μη-πράξη να χαρακτηριστεί ως καλή. Το καλό ενεργείται. Δεν είναι δυνατόν να γίνει κάτι καλό χωρίς ενέργεια.

7. Τό ζητεῖν ἀπανταχοῦ τὸ χρήσιμον ἥκιστα ἀρμόζει τοῖς μεγαλοψύχοις καὶ ἐλευθερίοις.

Το να ζητά κανείς πάντα το χρήσιμο, το οφέλιμο, το συμφέρον, αυτό δεσμεύει και δημιουργεί ανισότητες. Αυτή η οφελιμιστική προσέγγιση (που παρεπιπτόντως υιοθετήθηκε από τον Διαφωτισμό περίπου 2.000 χρόνια μετά τον Αριστοτέλη!) πολύ λίγο αρμόζει στους ελεύθερους και μεγαλόψυχους.

8. Ἡ φύσις μηδὲν μῆτε ἀτελὲς ποιεῖ μῆτε μάτην.

Υπάρχει ένα είδος οικονομίας στην φύση. Αυτά που κάνει η φύση, τα κάνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, δεν είναι περιττά, οφελούν, έχουν νόημα.

9. Ἄνευ αἰτίου οὐδὲν ἔστιν.

Για να γίνει κάτι, πρέπει να υπάρχει μία αιτία. Παρόμοια είναι η αρχή «αίτιο – αιτιατό» (εάν έχω ένα συγκεκριμένο αίτιο Α, τότε έχω ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα Β). Για πολλούς αιώνες οι επιστήμες βασίστηκαν στο ιδεώδες του αιτίου – αιτιατού, που όμως, όπως αποδείχτηκε, αποτυχαίνει σε πολλές περιπτώσεις, π.χ. χαστικά συστήματα, ταυτολογίες, οικολογία και γενικά σε πολύπλοκα συστήματα. Η γενική αρχή όμως, ότι για να γίνει κάτι πρέπει να υπάρχει μια αιτία, συνεχίζει να ισχύει.

10. Ὅμοια γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσι.

Βασική αρχή για τα γεγονότα και για τη ζωή γενικότερα είναι η κυκλική κίνηση. Σε μεγάλο βαθμό αυτά που θα γίνουν μοιάζουν με γεγονότα που έγιναν στο παρελθόν. Αυτό ήταν βασικό στοιχείο του ελληνικού πολιτισμού ήδη από την αρχαιότητα. Πολλοί αρχαίοι συμβολισμοί τεκμηριώνουν αυτήν την αντίληψη: κυκλικοί χοροί κ.α.

11. Τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους.

Το όλον έχει προτεραιότητα. Για παράδειγμα προτεραιότητα έχει η πόλις. Οι πολίτες πραγματώνουν βέβαια όλο μαζί την πόλι, όμως αυτή η ολότητα είναι περισσότερο από το άθροισμα των μερών. Ο πολίτης είναι μόνο ένα ανολοκλήρο μέρος της ολότητας, που λέγεται πόλις. Η αρχή της κοινωνίας είναι τόσο βασική ώστε σ' αυτήν να ανάγεται και η ίδια η ύπαρξη. Ο πολίτης από μόνος του δεν μπορεί να υπάρξει. Ο άνθρωπος χωρίς συνάνθρωπο δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό ισχύει και στον Χριστιανισμό. Ακόμα κι ο Θεός είναι ένωση/κοινωνία τριών προσώπων. Αντίθετη είναι (ή τουλάχιστον ήταν) η αντίληψη στον δυτικό κόσμο της νεωτερικότητας, όπου αρχή της ύπαρξης είναι ένας άνθρωπος, ο οποίος για λόγους οφελιμιστικούς δημιουργεί κοινωνία μαζί με άλλους ανθρώπους (κοινωνικό συμβόλαιο).

12. Περὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ὑπάρχει βεβαιότης.

Τα έργα του ανθρώπου και γενικά όλη η ύπαρξη του ανθρώπου, ο κόσμος όλος, τουλάχιστον όπως από τη φύση του μπορεί να αντιληφτεί ο άνθρωπος, είναι σχετικός. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ξεφύγει από αυτήν την σχετικότητα. Δεν μπορεί να συλλάβει το απόλυτο. Μπορεί μόνο, ενδεχομένως, να το προσεγγίσει. Λόγω αυτής της σχετικότητας τα έργα του ανθρώπου είναι επίσης σχετικά, δεν μπορούν να έχουν την σφραγίδα της απόλυτης βεβαιότητας.